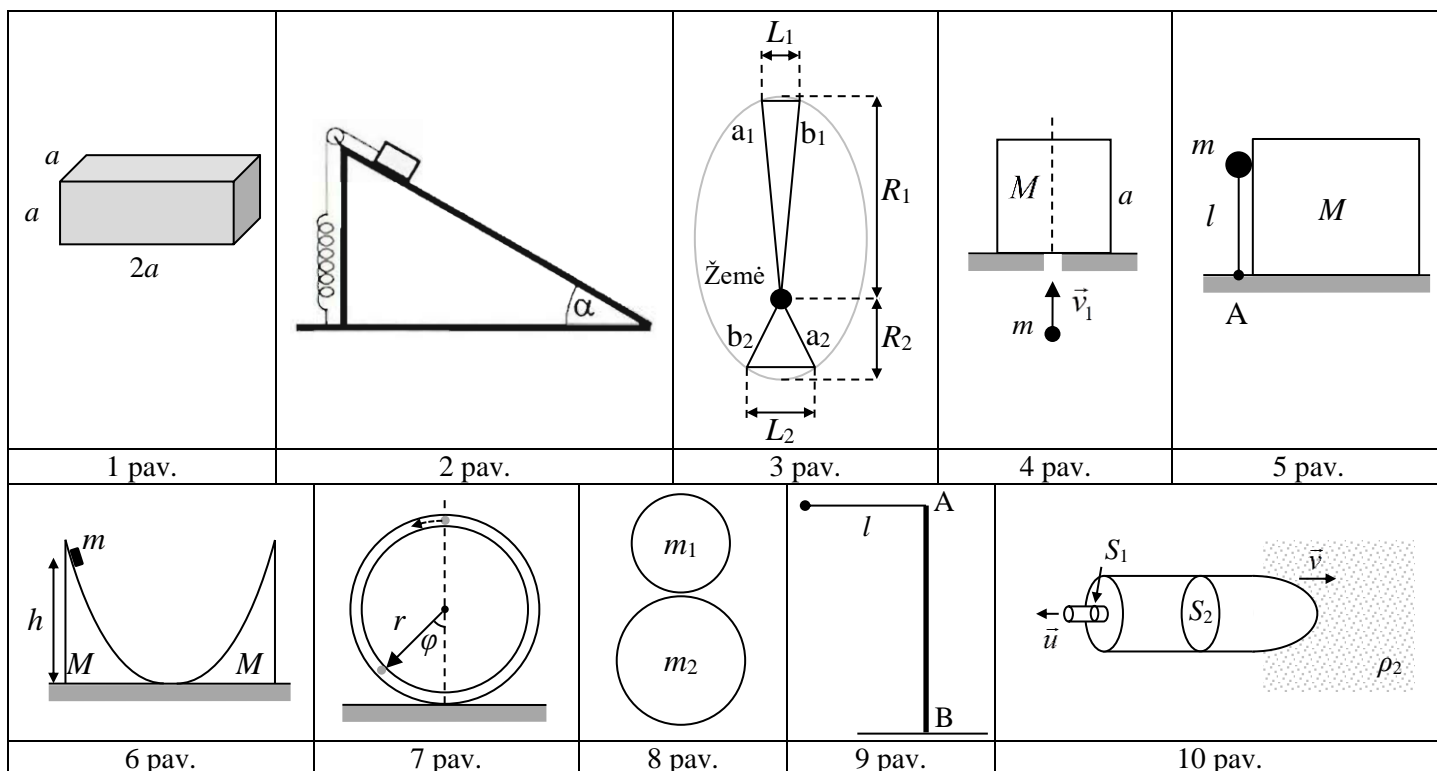

FIZIKOS OLIMPAS
2019-2020 MOKSLO METŲ IV KETVIRČIO MECHANIKOS NAMŲ DARBAI
I KURSO MOKSLEIVIAMS

Sprendžiant uždavinius jums gali praversti V. Kaminsko ir J. A. Martišiaus parengtas paskaitų konspektas „Tvermės dėsniai“, kurį galite surasti Fizikos Olimpo internetinėje svetainėje adresu <http://olimpas.lt/konspektai.htm>.

1. Stačiakampio gretasienio formos plyta, kurios tankis yra tolygus ir lygus ρ , o matmenys – $a \times a \times 2a$ guli ant šono (1 pav.). Kokį mažiausią darbą reikia atlikti norint jį pastatyti?
2. Inde yra du nesimaišantys skirtingų skysčių sluoksniai, kurių tankiai ir storiai atitinkamai yra ρ_1, ρ_2, h_1, h_2 . Nuo skysčio paviršiaus į indą paleidžiamas skęsti mažas rutuliukas, kuris indo dugną pasiekia tuo momentu, kai jos greitis tampa lygus nuliui. Koks rutuliuko tankis?
3. Azoto molekulė, lekianti $v = 600$ m/s greičiu, atsimuša į indo sienelę. Kampas tarp molekulės pradinės lėkimo krypties ir sienelės yra $\alpha = 30^\circ$. Molekulė patiria absoliučiai tamprų smūgį. Apskaičiuokite sienelės gautą jėgos impulsą molekulės smūgio į ją metu.
4. Priešlėktuvinio pabūklo sviedinys, iššautas aukštyn, aukščiausiam taške sprogo į tris skeveldras. Dvi nulėkė stačiu kampu viena kitos atžvilgiu. Pirmos skeveldros masė $m_1 = 9$ kg ir greitis $v_1 = 60$ m/s, antros skeveldros masė $m_2 = 18$ kg ir greitis $v_2 = 40$ m/s, o trečioji skeveldra nulėkė greičiu $v_3 = 300$ m/s. Kokia trečios skeveldros masė ir lėkimo kryptis?
5. Tašelis, kurio masė $m = 3$ kg, padėtas ant nuožulniosios plokštumos ir per nejudantį skridinį pririštas prie spyruoklės, kurios standumo koeficientas $k = 80$ N/m (2 pav.). Nuožulniosios plokštumos polinkio kampas $\alpha = 30^\circ$, o trinties tarp tašelio ir nuožulniosios plokštumos nėra. Pradiniu momentu spyruoklė yra atsipalaidavusi. Suskaičiuokite:
  - a. didžiausią atstumą, kurį gali žemyn nušliuozti tašelis;
  - b. kur sustos tašelis, jei tarp tašelio ir nuožulniosios plokštumos atsiras nedidelė trintis μ ?
6. Į kokį aukštį h virš Žemės paviršiaus pakils vertikaliai aukštyn paleista raketa, jei jos pradinis greitis yra v ? Gavę išraišką patikslinkite atsakymą, jei pradinis raketos greitis $v = v_{1k}$, t. y. lygus pirmajam kosminiam greičiui Žemėje.
7. Vienišas lietaus lašas, kurio masė m_0 , sunkio jėgos veikiamas krinta žemyn ir garuoja. Dėl to lašo masė kas sekundę sumažėja dydžiu Δm . apskaičiuokite sunkio jėgos atliktą darbą nuo lašo kritimo pradžios iki jo visiško išgaravimo. Oro pasipriešinimo nepaisykite.
8. Žmogus, kurio masė $M = 70$ kg, stovėdamas su pačiužomis ant ledo, horizontalia kryptimi $v = 8$ m/s greičiu išmeta $m = 3$ kg akmenį. Apskaičiuokite, kokį atstumą žmogus nučiuoš po metimo, jei trinties į ledą koeficientas $\mu = 0,02$.
9. Du Žemės palydovai a ir b skrieja ta pačia orbita, nedideliu (palyginus su Žemės spinduliu R_0) atstumu vienas nuo kito. Jiems skriejant šia orbita, atstumas tarp palydovų periodiškai kinta nuo L_1 (palydovų padėties a_1 ir b_1) iki L_2 (palydovų padėties a_2 ir b_2) (3 pav., mastelis neišlaikytas). Raskite didžiausią ir mažiausią palydovų nuotolį nuo Žemės centro R_1 ir R_2 , jei palydovų sukimosi periodas yra T .
10. Putplasčio kubas, kurio masė $M = 100$ g, padėtas ant horizontalios plokštumos (4 pav.). Kubo aukštis $a = 10$ cm. Iš apačios kubą peršauna vertikaliai judanti kulka, kurios masė $m = 10$ g. Kulkos greitis įeinant į kubą yra $v_1 = 100$ m/s, o išeinant – $v_2 = 95$ m/s. Ar kubas pašoks nuo plokštumos? Jei pašoks, tai į kokį aukštį?
11. Lengvas l ilgio strypelis, kurio apatinis galas šarnyru A pritvirtintas prie horizontalaus paviršiaus, yra statmenoje pusiausvyroje padėtyje (5 pav.). Prie viršutinio strypelio galo pritvirtintas m masės glotnus rutuliukas liečiasi su greta padėtu M masės tašeliu. Išvestas iš pusiausvyros strypelis pradeda judėti į dešinę pusę stumdamas tašelį, judantį ant horizontalaus paviršiaus be trinties.
  - a. Kokiam tašelio ir rutuliuko masių santykiui M/m esant abu kūnai atsiskirs vienas nuo kito, kai strypelis su horizontaliu paviršiumi sudarys kampą $\alpha = \pi/6$?
  - b. Koks bus tašelio greitis u tuo laiko momentu?
12. Ant horizontalaus lygaus paviršiaus padėtos dvi vienodos išlenktos lygios nuožulniosios plokštumos, kurių kiekvienos masė yra M (6 pav.). Mažas m masės kūnas paleidžiamas be trinties slysti viena iš plokštumų iš aukščio h .
  - a. Į kokį didžiausią aukštį pakils m masės kūnas, jei nuslydęs nuo pirmosios plokštumos pradės slysti antrąja į viršų?
  - b. Kokie bus visų trijų objektų greičiai tuo momentu, kai m masės kūnas pakils į didžiausią aukštį?
13. Plonas tuščiaviduris lankas, kurio masė yra M , o spindulys r , stovi ant horizontalaus lygaus paviršiaus (7 pav.). Pradiniu momentu lankas nejuda. Mažas m masės objektas, esantis lanko viduje ir galintis jame judėti be trinties, pradeda slysti iš viršutinio lanko taško.
  - a. Išanalizuokite sistemos judėjimą iki to momento, kai mažas objektas grįš į pradinę padėtį arba parodykite, kad mažas objektas į pradinę padėtį negrįš.
  - b. Nustatykite lanko masės centro greičio žemės atžvilgiu u priklausomybę nuo mažo objekto padėties $u(\varphi)$, čia φ yra kampas, kuriuo galima apibūdinti objekto padėtį lanko viduje.
  - c. Pavaizduokite pastarąją priklausomybę grafiškai.
14. Du elastiški kamuoliukai, kurių masės m_1 ir m_2 , yra padedami vienas virš kito (paliekant labai mažą tarpelį tarp jų) ir paleidžiami laisvai kristi ant grindų iš aukščio h (8 pav.). Laikydami, kad smūgis į grindis yra elastingas, apskaičiuokite:
  - a. koks turi būti kamuoliukų santykis m_1/m_2 , kad viršutinis kamuoliukas po smūgio įgautų didžiausią įmanomą dalį bendros kamuoliukų energijos?
  - b. į kokį didžiausią aukštį po smūgio gali pakilti pirmasis kamuoliukas?

15. Matematinė svyruoklė yra atlenkiama nuo pusiausvyros padėties 90° kampu ir paleidžiama laisvai judėti. Per laiką t_1 svyruoklė pajuda tiek, kad jos siūlas sudaro 30° kampą su horizontalia padėtimi. Per laiką t_2 svyruoklės siūlas pasisuka dar 60° ir tampa statmenas. Palyginkite svyruoklės judėjimo laikus t_1 ir t_2 .
16. Prie stiebo AB viršutinio taško A pririštas $l < AB$ ilgio siūlas (9 pav.). Prie kito siūlo galo pritvirtintas kūnas. Siūlas ištiesiamas horizontaliai, ir kūnas paleidžiamas. Kai siūlo įtempimas kūno sunkį viršija k kartų, siūlas nutrūksta, o kūnas nukrinta prie stiebo pagrindo B. Koks stiebo aukštis?
17. Raskite vidutinę grunto pasipriešinimo jėgą F_p , kai į jį kalamas $m = 100$ kg masės polis, o kūjo masė $M = 400$ kg. Kiekvieną kartą kūjui krentant iš $h = 1,5$ m aukščio, polis įsminga į gruntą $l = 5$ cm. Kūjo ir polio smūgį į gruntą laikykite absoliučiai netampriu.
18. Rogės, be trinties čiuožiančios horizontaliai ledu $v_0 = 5$ m/s greičiu, išleikia ant kelio. Kokį atstumą jos nuslys keliu. Jeigu pavažų ilgis $l = 1$ m, o jų trinties į kelią koeficientas $\mu = 0,5$?
19. Valtis, kurios ilgis L , o masė – M , stovi ramiame vandenyje. Valties galuose sėdi du žmonės, kurių masės yra m_1 ir m_2 . Kaip ir kiek pasislinks valtis, jei žmonės joje apsikeis vietomis. Vandens pasipriešinimo nepaisykite.
20. Erdvėlaivis greičiu v įskrieja į kosminių dulkių debesį, kurio tankis ρ_2 (10 pav.). Atsitrenkusios į erdvėlaivį dulkės prie jo prilimpa. Kad erdvėlaivio greitis nesumažėtų, įjungiamas variklis. Erdvėlaivio skerspjūvio plotas S_2 , dujų išmetimo tūtos – S_1 , o dujos išmetamos greičiu u laivo atžvilgiu. Koks išmetamųjų dujų tankis ρ_1 ?

Svarbu!

- Sprendimus rašykite kompiuteriu arba skaitytuvu nuskaitykite parašytus ranka ir atsiųskite el. pašto adresu: povilasjakstas@yahoo.co.uk. Prieš siųsdami sudėkite visus nuskaitytus/nufotografuotus vaizdus į vieną .pdf failą (PRIVALOMA! Jei neturite tai galinčios padaryti kompiuterinės programos, pasinaudokite internete esančiais nemokamais resursais, pvz. jpg2pdf.com). Jei taip padaryti nepavyksta arba neturite galimybės/noro atsiųsti el. paštu, tada sprendimus siųskite adresu (vilniečiai sprendimus gali patys atvežti ir įmesti į FO pašto dėžutę):

Fizikos Olimpąs
Saulėtekio al. 9, III rūmai, 200 kab.
10222 Vilnius
Vytautui Jakštui

- Sprendimus prašau atsiųsti nurodytais terminais: **1-10 uždavinius** ne vėliau kaip iki **2020 m. gegužės 20 dienos**, o **11-20 uždavinius** ne vėliau kaip iki **2020 m. birželio 10 dienos**.
- Jei kyla neaiškumų dėl uždavinių sąlygų, rašykite ir klauskite manęs aukščiau nurodytu el. pašto adresu.

Vytautas Jakštas